

Vespid Task Force van COLOSS

Tekst en foto's Bram Cornelissen

Sinds de oprichting van COLOSS (www.COLOSS.org) in Wageningen in 2007, wordt dit netwerk door wetenschappers gebruikt om de belangrijkste onderwerpen die verband houden met bijengezondheid samen aan te pakken.

In de beginjaren ging alle aandacht uit naar varroa en naar wintersterfte, want dat was ook precies waarom de netwerkorganisatie (Prevention of **CO**lony **LOSS**es) werd opgericht. Maar nieuwe bedreigingen kregen in de loop der jaren steeds meer aandacht. Nog dit jaar werd een Tropilaelaps werkgroep opgericht om het onderzoek af te stemmen. Deze mijtsoort is in Oekraïne aangetroffen en verplaatst zich verder naar Europa. Eerder al werd een werkgroep *Vespa velutina* opgericht. Deze werkgroep richtte zich in eerste instantie op het afstemmen van onderzoek naar de Aziatische hoornaar, maar sinds dit jaar is de scope verbreed. Er zijn namelijk nog meer Vespidae die, als invasieve exoot, voor problemen kunnen zorgen. Van 23 tot 25 oktober 2023 kwamen onderzoekers, voornamelijk vanuit Europa, bij elkaar in het Italiaanse Pisa om de kennis over deze *Vespidae* te delen.

Impact Aziatische hoornaar

Allereerst werden er een aantal belangrijke sprekers over dit onderwerp aan het woord gelaten. Sandra Rojas-Nossa is een onderzoeker in Galicië die al aardig wat werk heeft verzet aan het zoeken naar de juiste methoden om bijenvolken te beschermen tegen Aziatische hoornaars. Het aantal nesten dat jaarlijks vernietigd moet worden neemt nog steeds toe in deze streek. Als één van de weinigen, presenteerde ze onderzoek dat de impact van de Aziatische hoornaar aantoonde. Dit onderzoek liet zien dat de bestuiving van een muntsoort achteruitging als er predatie door de Aziatische hoornaar plaatsvond. Ook keek ze naar de effecten op bijenvolken, waarbij ze bij ernstige predatie verschillen zag in vliegactiviteit als bijenstanden waren uitgerust met een elektrische harp. Dit is een apparaat dat haaks op de bijenvolken aan de kant van de vliegopening wordt geplaatst. Dit zorgt ervoor dat prederende hoornaars een elektrische schok kunnen krijgen en naar beneden in een val vallen. Ze vertelde er wel bij dat de harpen regelmatig verplaatst

Wie in Pisa vergadert maakt net als Bram natuurlijk een selfie met de beroemde toren.

moesten worden om het leervermogen van de hoornaars voor te zijn.

Lichtpuntje

Denis Thiéry, ooit post doc in Wageningen bij het Laboratorium voor Entomologie, vertelde over de vele jaren dat hij onderzoek deed naar Aziatische hoornaar. Frankrijk kreeg in 2004 als eerste land in Europese met deze invasieve exoot te maken. Hij is van mening dat het beter is te richten op duurzame beheersing, dan op volledige uitroeiing. Het is in zekere zin dweilen met de kraan open, maar toch zijn er ook lichtpuntjes. Hij liet bijvoorbeeld zien dat er geëxperimenteerd wordt met het aanbieden van overwinteringsplaatsen voor hoornaarkoninginnen en dat in deze opstelling tientallen koninginnen gevangen kunnen worden. Maar welke factoren dan van belang zijn om zoveel mogelijk hoornaarkoninginnen te lokken is nog niet bekend. Ook het gebruik van entomopathogene schimmels (schimmels die insecten ziek maken) ziet hij als een veelbelovende techniek voor een duurzame aanpak. Dit zijn schimmels die hoornaars zouden kunnen infecteren en doden. Beide voorbeelden (schimmels en overwintering) zijn onderwerpen waarnaar nog maar zeer weinig onderzoek is gedaan. De laatste hoofdspreker was Heather Matilla. Zij presenteerde het onderzoek naar reuzenhoornaars (*Vespa tropica*) in Azië en op Guam, waar dat een invasieve exoot is. Ze liet zien hoe de oosterse honingbij meer afweermechanismen heeft ontwikkeld door de co-evolutie met de vele soorten hoornaars die in Azië voorkomen. Zo smeert *Apis cerana* mest op de vliegplank over geursporen van *Vespa soror*. Deze geursporen zijn bedoeld om soortgenoten te laten weten waar het bijenvolk is, maar de bijen hebben hier dus een geurige oplossing

Tijdens het COLOSS congres.

voor. Van *Vespa tropica* werd gedacht dat deze soort geen groepsaanvallen uitvoerde op bijenvolken, maar op Guam doen ze dat wel. De bijenhouders op Guam gebruiken voornamelijk piepschuimkasten die gemakkelijk door de hoornaars worden kapotgebeten om in het broednest te komen. Opvallend was ook de sterke achteruitgang in het aantal waarnemingen van *Polistes* wespen. *Vespa tropica* verorbert hun nesten en deze wespen dreigen dus uit te sterven als gevolg van de invasie.

Welke impact?

Naast de hoofdsprekers waren er nog meer toelichtingen over de verspreiding van met name de Aziatische, maar ook over de oriëntaalse hoornaar (*Vespa orientalis*). Ondergetekende presenteerde de cijfers voor Nederland. Opvallend was de gelijkenis tussen de presentaties en dat leverde dan ook weinig nieuwe inzichten op. Een ander opvallend punt was de herhaling van fouten in de deelnemende landen. In vrijwel elk scenario uit de verschillende Europese landen bleek dat in de tijd tussen de aangekondigde komst van een hoornaarsoort en de eerste waarneming maar weinig preventieve maatregelen waren genomen, terwijl juist hiermee kosten bespaard kunnen worden. En dat er kosten zijn is duidelijk. Een aantal sprekers liet de torenhoge kosten zien van de bestrijding van nesten en het monitoren, vaak vele miljoenen euro's. Toch waren er maar sporadisch presentaties waaruit de impact van de Aziatische hoornaar op de oorspronkelijk biotoop duidelijk werd. Hoewel de groep van ongeveer dertig wetenschappers het er over eens was dat er impact is, is deze nauwelijks gekwantificeerd. Zo is niet bekend wat de effecten zijn op bijenvolken, terwijl er vele verhalen de ronde gaan. Eén van deelnemers verwoordde het door te stellen dat ze bijenhouders met horrorverhalen wel wil geloven, maar dan ook wil zien wat er gebeurt met een bijenvolk dat aangevallen wordt. En dit is juist het type onderzoek dat maar zeer beperkt is uitgevoerd. Ook voor andere prooi-soorten is eigenlijk alleen bekend dat ze gegeten worden, maar niet wat de impact daarvan is op populaties. Dit maakt het lastig om het probleem op waarde te schatten en om met goede gerichte maatregelen te komen.

Onderzoek opzetten

Het is aan de werkgroep *Vespa velutina* om een aantal werkgroepen op te zetten om de kennishiaten op te vullen en het ziet er naar uit dat hier ook concrete acties uit gaan volgen. Bijen@wur heeft veel ideeën en contacten opgedaan om onderzoek op te zetten naar de effecten van en ook naar mogelijke methodes om de Aziatische hoornaar aan te pakken. Het ziet er naar uit dat we in het komende jaar een begin kunnen maken om dit onderzoek op te zetten. Gezien de status van de Aziatische hoornaar in de zuidelijke provincies van Nederland, lijkt dit het juiste moment om hier mee aan de slag te gaan. ●

Vraag en aanbod

Voor een liefhebber of verzamelaar!

Complete jaargangen (ingebonden) vanaf 1898 t/m 2006 van het maandblad "Bijenteelt". Voor meer info bel Floor van Os, 030-6883306 (IJsselstein).

Te koop bijenkasten productie. In verband

met leeftijd en gezondheid stop ik met de productie van bijenkasten. Vooral in het model Spaarkast in Red Ceder en in Gemodificeerd Fraké. Deze laatste houtsoort gaat minimaal 50 jaar mee zonder enig onderhoud. Alle apparatuur is te koop, waaronder vier staande zaagmachines, een 380V vlak- en vandikte bank en fabricagemallen. Ook los gereedschap en dergelijke, inclusief voorraad hout en halffabricaat. Voor een totaalprijs van €2.500,-.

Tevens draag ik mijn kennis over om de productie mogelijk te maken, tips over inkoop en overige ondersteuning. Je kan dus meteen aan de gang en afzet gegarandeerd. Voor info: Berry Aarts, 06-10075524 (Middelbeers).

Te koop: zachtvaardige en vitale F1 moeren

2023 in kast of op ramen, tevens te koop honing 2023, professionele stuifmeelvalven Joep Verhaegh, 077-3983424 (Horst L.)

Te koop: Buckfastbijen op raam. In 2023

nageteeld van de koninginnentelers Lutz Eggert, Tenuta ritiro, Josef Köller, Keld Brandstrup en Hans Roy. De meeste volken zijn ingewinterd op 22 ramen simplex in Segebergerkasten en bezetten tenminste 8 ramen of meer. De volken worden op raam verkocht d.w.z. overgezet in je eigen schone meegenomen kast. Per raam goed bezet met bijen betaal je €15,- en voor de F1 koningin betaal je €30,-. De volken worden overgezet vanaf begin april en evt. eerder als het weer het toelaat, na het maken van een afspraak. Dirk Blanken, 0595-423315 (Warffum), dablanken@ziggo.nl.

U heeft wellicht nog propolisooft liggen

uit uw bijenkast. Ik heb daar belangstelling voor want ik maak er zelf van voor mensen met huidproblemen, exzeem psoriasis e.d. Tegen een goede vergoeding. U kunt me bellen op 06-55852269 of mailen naar c.wijnsma@lijbrandt.nl